

СЕЉАК.

Недељни лист, за кућу, поље и башту, са плустрацијама.

Излази сваког
ЧЕТВРТА.

Издаје и уређује:
ЂОРЂЕ РАДИЋ.

Предплатна цена:
годишње . . . . . 4 ф. а. в.
полгодишње . . . . . 2 „ „ „
на 3 месеца . . . . . 1 „ „ „

Год. II. У Новом Саду, 28. фебруара 1863.

Број 9.

Православни:	
Фебр. Ч.	28
Март. П.	1
„ С.	2
„ Н.	3
„ П.	4
„ В.	5
„ С.	6

КАЛЕНДАР.

Римокатолички:

Март Ч.	12	Преподоб. Теоф.
„ П.	13	Прен. мц. Никиф.
„ С.	14	Венедикт. преп.
„ Н.	15	Агаша мучвника
„ П.	16	Савина и Папи.
„ В.	17	Алексија чел. Бож.
„ С.	18	Кирил, Архиеп. Јер.

Какав нам посао предстоји у воћњаку месеца марта?

Обично се гледи, што пре да се послови у башти почну и сврше. Месец фебруар и март су за чишћење дрва одређени понајвише; у фебруару се почне а у марту довршује. Овогодишње је пролеће врло згодно за тај рад тако, да су се јошт у фебруару сви послови чишћења свршити могли. Но у колико сам ја видио, многи су баштовани, знајући то, опет за март чишћење оставили. Што нису дакле фебруара учинили, морају марта без и најмањег отлагања учинити, а ја ји опомоњем на ове послове:

1.) На подкресивање и чишћење дрва, особито кајсија, бресака и трешања.

2.) Преко зиме остављена семена од крушака и јабука, могу се у почетку овог месеца у земљу бацити, ма да је за то згодније време јесен.

3.) Гусенична гњизда не треба више на воћки трпити, јер само један тонал дан, подпомогне ји да измиле; а кад већ дотле чекамо да измиле, онда их је тешко утамањивати.

Гусенице „глоговњака“ (*Baumweissling*, *Papilio Crataegi*), измиле јошт у јесен, и презимују на врвовима грања у некој паучини, у којој се и неколико суви лишћа налазе. Њиова је гњизда дакле лако наћи и утаманили. За овим долази „витичар“ (*Ringelspinner*), који своја гњизда у форму широки претенка на танану гранцицу обвија (што код нас зову кукавичина суза). „Цветавац“ (*Frostspanner*, *Geometra Brumata*). Њега је тешко наћи, јер се он у пунољуку леже. Ови се лептири укажу с' почетка овог месеца на јабуки, трешњи и шљиви, и уплету лишће. Гусенице су отворено зелене. Они се у земљи чауре; будући да женке немогу летити, а из земље изаћи и на дрво се попети морају да тамо своја јаја легу, то треба око половине октобра намазати један табак папира са катраном и об-

везати га около дојнег дебља, и тако кад оће женка на дрво да се пошне, ту се залени и угине.

4.) Чистити воћке од маовине и лишаја; овај се посао најбоље извршује после какве топле кише.

5.) Састругати одљуснути кору са старији дрва; овим се воћка снажи, и предупредује лежење гада.

Ово су најглавнији и најпречи послови у воћњаку.

О матицама, које су сакате ногом или крилом, како треба с њима поступати.

У прегледању кошница ако сназиш, да су у саћу све сами трунташи запечаћени, а мало народа има, и није прилика, да ће роити, то је знак, да је саката матица, па не може пчеле радилице да леже, него саме трунташе. Тој се кошници може помоћи. Кад се почну ројеви пуштати, онда има већ матица доста. Онда избирај дан леп, без ветра: изнеси ту фалишну кошницу изван кованлука мало подаље, на њено место мети празну кошницу (то треба чинити около подна), саде узми ту кошницу, уста јој горе окрени, па с оне стране, одкуда саће сечимице стои, треба куцати каквим парчетом дрвета тихо но брзо; тако треба куцати, докле год пчела сва из саћа не изађе. Онда добро пази, где ћеш видети матицу. Кад је видиш, увати је и уби; а тима пчелама треба дати другу матицу. Но овакове пчеле, од кои се узме њиова матица, оне теже примају другу матицу; за то треба са таквим пчелама мало више труда имати, него с онима, које нису имале матицу: оне ће пре примити туђу матицу, него ове, које су имале, па им се одузме; они све њу траже, макар да је била саката.

Кад оћеш да даш таквој кошници матицу, то чини после заода сунца. Добро је закади димом, нека се сва пчела од дима опије; пак онда приправљену матицу баци у ту кошницу, коју си тако закадио, мети је на њено место, около је обгрни земљом тако, да не може ни с које стране пчела ући ни изићи, само на једно лето. Сутра дан прегледај је, оћеш ли наћи под кошницом мртву матицу; ако ниси нашао, то је знак, да су је примили. Но на то пази и до три дана. Ако ли би нашао под кошницом мртву, то пробај на ново.

Други начин: Из оне кошница, које су већ

по један или по два роја пустиле, исеци један или два матичњака, па прибоди између саћа таквим пчелама; али опет ји добро закади.

Тако пробај и један и други начин; морају примити. Ако ли је та кошница о малом народу; то је онда најбоље какви мали роић на њу стрести, па ће се онда помоћи и матицом и пчелом.

Трећи начин, како треба онима кошницама матицу дати, које немају матице, јест врло аеновит, особито у пролеће месеца марта. Кад си већ уверен, која ти кошница нема матицу, то гледај од оне пресада, кои су већ саће почели понављати, исеци једно парче сата; само пази нека буде пчелин сат, и у којем има пчела запечаћено; тако мало и они затворени исеци; више они затворени пчела горе, је матица већ јајца нанела. Тај сат лепо урежи у ону кошницу, која нема матице; пчеле ће од оне јајца себи матицу излећи.

(Борђевићев „Пчелар“)

Оне три врсте земље, из које се наша ораница, којој семе поверавамо понајвише састоји.

Својство оранице наше, само онда сазнати можемо, кад њен састав упознамо, то јест оне, кемично разложене частице, из којих је она састаљена. На срећу је ових частица мало, пак јих је лако сазнати. Ми ћемо овде сад узети оне три, из којих се ораница највише састоји, а те су: „кремењача“ (die Kieselerde), „глина“, „иловача“ (die Thonerde) и „креч“ der Kalk.

Кремењача је највише распрострањена у свима познатим земљама и то у разном виду као шљунак, ситни и крупнији песак и као пра. Камење је тако тврдо, да челиком ударено ватру даје. Изворна, бунарска и текућа вода, имају кремењаче у приличној количини растопљене; а у камењу је свуди има.

Ораница се зове песковита онда, ако у себи 70 % кремењаче (песка) има.

Иловача долази такођер, ал у сајузу с другима тварма у свакој врсти земље и у камењима, даље је има у листцу, бруслиовцу (Schieferstein), охру (Oker), у лулачи (Pfeifererde), и у свима земљама, које год име глине носе. Ова земља брзо воду упија, у њој се омекша и начини као тесто; ово својство свима земљана даје које су с њоме у сајузу. Метемо-

ли ово тесто у ватру, и испечемоли га, тако о-
тврдне, да га вода није више у стању омекшати.

Свака се иловача најлакше по тим позна,
што се међ' прстима лепи, а поктом стињена
сјаји; с' водом замешена даје тесто (блато) које
се добро изтезати даје, и које испечено и чели-
ком ударено варнице даје.

Јошт један особити знак има иливача по
којим се познаје, а то је онај земљани мирис;
овај се најбоље осети, кад после велике суше,
мала кишица падне.

Што је земља тежа, мастнија, ладнија и
влажнија, тим више иловаче у њој има. Иловачна,
или глина земља зовесе онда, кад је у њој 50
% чисте иловаче или глине. Најтврђа и најчвр-
стија земља има обично већу част глине у себи.

Више пута се може и такве земље наћи
гди је кремењача у виду песка са глином, у са-
јузу, а овај се песак увек од ње одделити може,
кад на њи киша падне.

Креча нећемо у целој природи наћи да је
чист, него је увек у свези са разним киселинама,
а особито са угљевитом, сумпорном, салитреном,
кремењинном и фосфорном киселином.

У земљи се креч налази највише као креч-
на земља и као сумпорно-кисели креч или што
га зовемо гипс или садра.

Угљевито-кисели креч, сјужен је увек са
другим врстама земље у форми песка или у
каквој врсти земље.

Ако земља у себи више од 50 % креча
има, зове се кречна земља; овакова земља има
после особита својства (као н. пр. код нас Ра-
ковац у Фрушкој).

Врло ретко пак долази нам фосфорно-кисели
креч у природи; такав је највише у сајузу са
горком земљом. Фосфорно-кисели креч је један
од најбољи делова земни, као и животни особито
њивови костију који га ², у тежини имају, пак
онда у текућим соковима животним, који у телу
обтичу: у крви, млеку, мокраћи, избацама мар-
веним и човечијим, гди се он у приличној коли-
цини налази; а на посетку се налази и у со-
ковима биљним, особито га у великој количини
имају траве.

Узроци „пометања“ код оваца.

Врло се често догађа, да стада, која се
добро негују, да се таква умаљавају у место
множе, због неприродног изласка јагњета при
јагњењу, будући овца или мртво јагње ојагњи,
или на краткото после јагњења јагње угине. Пас-

тир, који узрок овому незна, приписује то нез-
годним и злим случајевима; али од такви мисли
које не постоје треба се удаљавати; свако појав-
љење има свој истинити узрок, ког пронаћи треба.
Гдикоји пута тражимо истина узрок једног или
другог појављења и случаја, ал га у стању нис-
мо наћи, особито ако је то ван нашег могућства,
као што може то н. пр. какав случај бити, по-
водом поднебни узрока и појављења, који сељаку
целу наду у час унуштити могу.

Пометање се највише догађа онда, кад
овца по потреби није рањена, а много и од тог
зависи, како је за време ношења негована, и ка-
ко се онда на њу пазило. Узроци су пометању:

- 1.) сувишна рана онда кад нетреба;
- 2.) назеба, гди је овца или јагње назебло,
ако је овца сувишној влаги изложена била;
- 3.) рањење с' онаком раном која овцу на-
пиње, и који напони јагњету у материци шточе,
а више се пута догоди, да се ту и угуши.

То је некако обично, да се они овци, који
се неће продавати, преко лета скоро рећи хрђа-
во ране. Такви овци, који на овај начин неко-
лико месеци прегладовати морају, налазе се за
време парења, у доста траљавом стању. Овчари
тако поступају, а незнају да су при таквом
гадовању у штети, а не у добитку. Много би
боље било, оне овце, које се продати мисле,
јошт при концу пролећа продати, пак преко ле-
та сву пазљивост и негу на приплодне овце об-
ратити, да би до доброг, здравог и берићетног
стада дошли.

Да овце у добром стању одржимо, мора им
се око половине октобра мало боље ране дати;
код овакове ране јагњиће најздравије јагањце.

При том је јошт нужно, да се овци добро
надгледају, као што ношење зактева. Да ово до-
кучимо, морамо овце испрва већ добро почети
ранити, и незакасњавати, јер се доцније јагње
све већма и већма развија, и матери све више
ране одузима.

Тешке овце нетреба на далек пут терати,
а особито кад почињу тешки бивати; а нетре-
ба ји ни уско држати, јер је њима нужна онда
подужа шетња. У обште треба овце добро рани-
ти и неговати; примјетили се пак, да у стаду
која овца опада и слаби, треба је таки одључи-
ти, и посебце ранити и надгледати, докле год
к' себи недође и неојача.

Овце убија понајвише и то, кад су ветру
и киши изножени, то је један од најчешћи уз-
рока, да овди помећу. Један једини дан са вет-
ром и кишом може цело стадо упронастити.

ЛЕКАР.

О говеђој „задавици“ (Rindsbräune) и њеном леку.

Говед, која добије „задавицу“ снужди се, испрва врло мало једе, а доцније престане сасвим, ма најбоља рана била; тешко дише, а три том хрче, које хркање све јаче и јаче бива; уста су врела и сува, а испод врата, на гркљану види се неки оток, који, кад га само додирнеш, јако боле; кад овако болестна говед воде пије, није у стању прогутати, него јој на нос натраг удари, а при том је и куцање срца врло јако.

Како се ови знаци опазе, треба из врата 2 фунте крви пустити; 8 лоти салитре и 12 лоти горке соли (Glaubersalz) у пра стући и с' по фунте меда помешати. Овог средства треба болестном говеду свака 4 сата по једну пуну кашику далеко на језик турити, (најбоље за тај посао направити лопаруцу од дасчице) главу подићи, и дотле је у висини држати, докле год лек непрогута.

Даље, треба изтрти једну четврт лота (квинта) камфора у пра, и усути на њега 6 лоти олаја (Leinöl), у ком ће се камфор растопити. С' овим се опет оток испод врата сваки дан двапут — јутром и вечером — њежно истре.

Аколи за два дана хркање веће буде, и ако болови неопусте, треба трећи дан опет крв пустити. Ако-ли је пак говед у стању шта јести, и ако тому вољу покаже, треба ражна брашна у води натопити и у једном бурету пред њега ставити, да то пије, кад јој год воља буде.

Сваком говеду, како младом такм старијем, отеку кадкад жлезде на гркљану тако јако, да је говеду тешко дисати и поводом тим се јако неко хркање изроди.

Ако се за времена овом злу недоскочи, отоци све већма и већма отичу и говед је онда у опасности, јер се најлакше угушити може.

Сљедеће средство употребљује се против ове болести, са добрим успјехом —

Узми:

Камфора стучена четврт лота,
Растопи га у 12 лоти ланена олаја и
Додај 4 лота ветреће нишадоровине,
смешај све у једно, и оно место испод врата, гди се гркљан налази, мажи два или трипута преко дана, докле год говед слободно дисати не почне.

За лекарницу:

Ein viertel Loth Kampfer in Pulver.
Löse solchen in 12 Loth Leinöl auf
Mische 4 Loth flüchtigen Salmiak dazu.

107.

СИТНИЦЕ.

* Средство против листни вашију. Против овог гада треба узети 16 грана алоје и у сатлик воде растопити, пак с' овим грање и лишће лагано намазати. [27.]

* Против ожега. Кад се јако опечеш, узми једну кавену кашику чичта ланена зејтина, исто, толико фришке свињске масти, толико негашена креча толико комовице ракије и толико изтученог белог шећера. Ово све смешати и с' тим ожежено место јутром и вечером мазати. [157]

* Да покварен путер поправиш. Ма како покварен путер да се поправи, кад га најпре добро у млеку, пак онда у фришкој ладној води добро измесимо. [961]

Т Р Г О В И Н А.

У Пешти.	Тежина		Пожунац				Н о в а ц.	У банкама			
	од	до	од		до			од		до	
	фунти		фор.	н.	фор.	н.		фор.	н.	фор.	н.
Жито банатско	85	88	4	05	4	10	Царски дукат	5	48	5	49
„ бачко	84	85	3	95	4	05	Брунаш	15	75	15	80
„ потиско	84	86	4	—	4	10	Сребро	114	45	114	47
Наполица											80
Раж	76	80	2	55	2	75	Срећке државне од год. 1839. од 100 ф.	154	—	154	50
Јечам	68	70	2	10	2	30	„ „ „ 1854. „ 100 „	93	45	93	50
Зоб	45	50	1	55	1	65	„ кредитног завода од 100 ф.	135	70	135	80
Кукуруз	79	83	2	20	2	50	„ Естерхазјове од 40 ф.	96	—	97	—
Проја			1	80	2	—	„ Палфијове од 40 ф.	38	50	39	—
Пасуљ							„ Виндшгрецове од 20 ф.	21	50	22	—
Репица							„ Кеглевићеве од 10 ф.	17	—	17	25

Епископска печатња.